

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ БАГАТОРІВНЕВОГО НАВЧАННЯ

УДК 378.01; 37.02: 37. 047

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.308717>

Оксана Товканець, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ БАГАТОРІВНЕВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянуто проблему розвитку дослідницької компетентності майбутніх педагогів в умовах багаторівневого навчання. Обґрунтовано дослідницьку компетентність як інтегровану особистісно-професійну якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущі якості дослідника. Схарактеризовано комплекс дослідницьких компетентностей. Запропоновано модель розвитку дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти в умовах багаторівневої підготовки фахівців. Визначено педагогічні умови, необхідні для реалізації індивідуальних дослідницьких інтересів здобувачів освіти та розвитку їх дослідницької компетентності: створення предметно-просторового розвивального середовища, використання в освітньому процесі продуктивних методів навчання та комплексу дослідницьких завдань; активне застосування інформаційних технологій.

Ключові слова: дослідницька компетентність; заклад вищої освіти; модель розвитку дослідницької компетентності; здобувач вищої освіти.

Літ. 15.

Oksana Tovkanets, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the General Pedagogy and Pedagogy of the Higher School Department,
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”

DEVELOPMENT OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS IN THE CONTEXT OF MULTI-LEVEL EDUCATION

The article deals with the problem of developing the research competence of future teachers in the context of multi-level education. The research competence is substantiated as an integrated personal and professional quality of a specialist, which reflects the motivation for scientific research, the level of mastery of the methodology of pedagogical research, and the personally significant qualities of a researcher. A complex of research competencies is characterized, in particular, by how to understand and analyze, summarize and critically evaluate information; analyze different approaches to problem solving, methods, sources of information; collect and compare data for the preparation of informational and/or analytical reports, analyze prepared and obtained results, use them in the form of specific recommendations; model standard, as well as create and explore new models of real processes. It is emphasized that scientific research competences involve the ability to: see and formulate a problem, determine the purpose of research work; understand and justify the relevance, novelty, theoretical and practical significance of research tasks; propose and justify hypotheses, plan solutions using ready-made and own algorithms and schemes; independently master new research methods, acquire knowledge, including through information technologies; conduct research according to a ready-made or self-developed program; to present the results of their work or well-known scientific achievements. A model for the development of research competence of higher education students in the context of multi-level training of specialists is proposed, the structural elements of which are value-motivational, cognitive, content-activity, communicative and reflective components. The pedagogical conditions necessary for the realisation of individual research interests of students and the development of their research competence are determined: the creation of a subject-spatial developing environment, the use of productive teaching methods and a set of research tasks in the educational process; active use of information technologies.

Keywords: research competence; higher education institution; model of research competence development; higher education student.

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасної вищої освіти є практична реалізація компетентнісного підходу в умовах багаторівневої системи навчання: бакалаврату, магістратури і аспірантури. Відомо, що компетентнісний підхід – це соціальне замовлення суспільства на грамотних, всебічно розвинених професіоналів, орієнтованих на самоосвіту, саморозвиток та творчу діяльність, здатних проявляти активність у швидкозмінних соціально-економічних умовах [1; 5; 7]. Сьогодні випускник педа-

гогічної спеціальності з вищою освітою повинен мати певний набір компетентностей, що характеризують його як особистість та фахівця. Багаторівневе навчання має забезпечити наступність: на основі компетентностей, здобутих на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, майбутній магістр повинен отримати додаткові компетентності, що відповідають другому (магістерському) рівню вищої освіти та науково-дослідницькі компетентності, що відповідають третьому (науково-освітньому) рівню вищої освіти. Відповідно до Стандар-

тів вищої освіти компетентність бакалавра, магістра і аспіранта визначається інтегральною компетентністю, загальнокультурними та спеціальними компетентностями [10; 11; 12]. Загальнокультурна компетентність розуміється як рівень освіченості, достатній для самонавчання і самостійного розв'язання пізнавальних проблем, і визначення своєї позиції. Спеціальні компетентності є комплексною якістю особистості, що включає здатність і готовність використовувати теоретичні та практичні знання, вміння і навички у професійній діяльності, прагнення до оновлення й поповнення професійних знань, усвідомлення їх цінності. Інтегральна компетентність генерує систему загальних та фахових компетентностей, які дають можливість ефективно реалізовувати трудові функції з метою надання якісних освітніх послуг [1, 9]. Однією з визначальних компетентностей є дослідницька.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема розвитку дослідницьких компетентностей здобувачів вищої освіти була предметом наукових досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних науковців та педагогів-практиків, які висвітлювали її з різних аспектів. Так, С. Сисоєва, Л. Козак зазначають, що дослідницька компетентність розглядається як інтегрована особистісно-професійна якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущі якості дослідника, зокрема, такі як інноваційне мислення, здатність до творчої та інноваційної діяльності [9]. К. Манокоре, Ф. Тлоу, Н. Мквели, Н. Пхуті та інші наголошують, що забезпечення якісної вищої освіти для стійкого розвитку та переходу до досягнення глобальних цілей наступного тисячоліття не може бути реалізованим без наукових досліджень, без розвитку дослідницьких компетентностей фахівців [15]. М. Повідайчик, досліджуючи проблему конкурентоспроможності вчителя математики, наголошує на таких дослідницьких компетентностях педагога, як загальні (інструментальні, міжособистісні, особистісні) та професійні компетентності фахівця-дослідника [7, 135]. О. Лучанінова, розглядаючи сучасні підходи до розвитку дослідницької компетентності здобувачів освіти, зазначала, що сучасні парадигмальні підходи у вищій освіті, тенденції, досвід, перспективи реалізації цих підходів здійснюються саме в процесі підготовки магістрами кваліфікаційної роботи. Водночас підкреслюється, що не може бути однозначного підходу до розв'язання проблеми розвитку дослідницької компетентності магістрів педагогічних спеціальностей. Автором здійснено спробу довести ефективність реалізації андрагогічного підходу, виокремлено такі особливості: розвиток критичного мислення, творчого мислення, мотивації до навчання, формування відповідальності за

навчання, його результати, здібність до самоорганізації тощо [4, 13–14].

Мета статті: обґрунтувати особливості розвитку дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти в умовах багаторівневої освіти.

Виклад основного матеріалу. Представлені у Стандартах вищої освіти компетентні моделі бакалаврів, магістрів, докторів філософії різних галузей, зокрема і педагогічних, багато в чому подібні [10; 11; 12]. Однак компетентності бакалавра включають переважно загальноосвітні та спеціальні знання, меншою мірою дослідницькі [10]. Серед компетентностей магістра доктора філософії поряд із професійними знаннями та вміннями важливе місце займають аналітичні й науково-дослідницькі [11]. Вони є змістом не тільки спеціальних, професійних, а й загальнокультурних компетентностей (здатність до самостійного освоєння нових методів дослідження, зміни наукового і науково-виробничого профілю професійної діяльності) тощо.

Аналіз нормативних документів [8; 10; 11; 12] засвідчує що підготовка на першому (бакалаврському) рівні спрямована на підготовку бакалавра як виконавця чітко визначених завдань, на другому (магістерському) рівні – на підготовку висококваліфікованого аналітика, який володіє методологією наукового дослідження, на третьому (науково-освітньому) – як фахівця, що професійно здійснює наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи у відповідному закладі вищої освіти

Подібна особливість виявляється і при аналізі вимог до поточної, проміжної та підсумкової атестації бакалаврів, магістрів, докторів філософії. У першому випадку використовуються оцінні засоби, що включають типові завдання, контрольні роботи, тести, які дозволяють оцінити знання, уміння та навички, а також рівень набутих компетентностей. До змісту, обсягу та структури кваліфікаційної (бакалаврської) роботи особливих вимог не визначається. Водночас знання, уміння, навички та компетентності оцінюються як здібність до творчої діяльності, готовність до пошуку вирішення нових, нестандартних завдань, пов'язаних із недостатністю спеціальних знань та відсутністю загальноприйнятих алгоритмів. Крім індивідуальних оцінок, застосовуються групові та взаємооцінки, спільні експертні оцінки здобувачів освіти, викладачів і роботодавців. Кваліфікаційна робота, що виконується у формі магістерського наукового дослідження або дисертації, пов'язана з розв'язанням завдань того виду діяльності, до якого готується магістрант (науково-дослідницької, проектно-економічної, аналітичної, організаційно-управлінської, педагогічної тощо) [2; 3]. Відповідно наголошується на дослідницьких компетентностях.

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ БАГАТОРІВНЕВОГО НАВЧАННЯ

У сучасному науковому світі дослідницька поведінка розглядається не як вузькоспеціалізована діяльність невеликої професійної групи, а як невід’ємна характеристика особистості, що складає структуру професіоналізму [5]. Вироблення у здобувача освіти умінь та навичок дослідницького пошуку є найважливішим завданням сучасної освіти.

Для багаторівневого навчання розв’язання цього завдання означає розвиток бакалавра-виконавця до рівня магістра-дослідника, доктора філософії як науковця та передбачає безперервний розвиток дослідницької компетентності впродовж усього процесу навчання у ЗВО. Дослідницька компетентність – це інтегральна якість особистості, що виражається у здібності та готовності до самостійного виконання дослідницьких завдань, володіння технологією дослідницької діяльності, визнання цінності дослідницьких умінь та готовності їх використання у професійній сфері.

Компетентнісна модель сучасного випускника ЗВО, як зазначалося вище, визначається інтегральними, загальнокультурними та спеціальними компетентностями. У їхньому складі виділяємо виконавчі дослідницькі компетенції та науково-дослідні компетенції, які, на нашу думку, і становлять змістову суть дослідницької компетентності.

Виконавчі дослідницькі компетенції включають такі вміння [10; 11]:

- розуміти й аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати інформацію як для виконання поставлених завдань, так і для постановки власних;
 - аналізувати різні підходи до розв’язування задачі, методи, джерела інформації;
 - збирати та зіставляти дані для підготовки інформаційних та/або аналітичних звітів, написання реферативних робіт, доповідей, тез конференцій (студентських тощо) та статей;
 - аналізувати готові та отримані результати, використовувати їх у формі конкретних рекомендацій;
 - моделювати стандартні, а також створювати і досліджувати нові моделі реальних процесів.
- Науково-дослідницькі компетенції передбачають наявність здібностей [12]:
- бачити та формулювати проблему, визначати мету дослідницької роботи;
 - розуміти й обґрунтовувати актуальність, новизну, теоретичну та практичну значимість завдань дослідження;
 - висувати й обґрунтовувати гіпотези, планувати рішення, використовуючи готові та власні алгоритми і схеми;
 - самостійно освоювати нові методи дослідження, здобувати знання, зокрема і за допомогою інформаційних технологій;

– проводити дослідження за готовою або самостійно розробленою програмою;

– презентувати результати своєї роботи чи відомі наукові досягнення.

Розглянемо особливості розвитку дослідницької компетентності майбутніх педагогів у процесі вивчення педагогічних дисциплін “Вступ до спеціальності з основами педагогіки”, “Методологія наукових досліджень” “Дидактика”, “Теорія та методика виховання”, “Освітній менеджмент” та інших.

Насамперед зазначимо, що педагогічні дисципліни мають унікальний потенціал інтелектуального розвитку, розвитку дослідницьких умінь, набуття досвіду здійснення пізнавальної, дослідницької активності. Освоєння педагогічних дисциплін у професійній підготовці майбутнього фахівця освітньо-педагогічної галузі сприяє розвитку абстрактного, логічного, системного, творчого, критичного мислення, акуратності, точності, логічності, аргументації, уяви, інтуїції. Окрім того, важливим є вироблення різних дослідницьких умінь: формулювати проблему дослідження; визначати мету та організувати її досягнення; висувати припущення, гіпотези; орієнтуватися в інформаційних потоках; моделювати; представляти результати проведеного дослідження у формі аналітичного огляду, реферату, статті чи доповіді та ін.

Вивчення педагогічних дисциплін, що передбачає рух від теоретичних знань до практики з метою включення здобувачів вищої освіти до дослідницької діяльності, складається з етапів послідовного освоєння: теоретичної, моделювальної та проєктивної діяльності [5].

Складність рівневої структури дослідницької компетентності передбачає поетапність, взаємопов’язаність та тривалість (у часі) розвитку її компонентів: ціннісно-мотиваційного, когнітивного, змістово-діяльнісного, комунікативного та рефлексивного.

Для цього необхідні висока мотивація як викладачів, так і здобувачів освіти, а також чітка організація освітнього процесу, особливий підхід до цілепокладання.

Основним засобом розвитку дослідницьких компетентностей став розроблений нами комплекс, що включає такі типи завдань:

– завдання, спрямовані на аргументацію, метод виконання яких обирається самостійно. Навіть якщо спочатку доказ проводиться за зразком (що теж корисно, оскільки розвиває алгоритмічне мислення), надалі у здобувачів освіти виникає потреба знайти свій варіант розв’язання;

– недовизначені та перевизначені завдання, які формують уважність до вихідних педагогічних даних, надаючи можливість виявити недостатність (невідповідність) заданих педагогічних умов;

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ БАГАТОРІВНЕВОГО НАВЧАННЯ

– зворотні завдання, в яких відомий метод виконання та результат, і потрібно встановити вихідні дані. Розв'язування таких завдань не тільки по-жвавляє роботу, але й сприяє розвитку гнучкості мислення, готує здобувачів освіти до оволодіння зворотною операцією, вчить способів перевірки результатів та, нарешті, розвиває кмітливість;

– складання структурно-логічних блок-схем (теми, розділу, предмета, алгоритмів розв'язування типових педагогічних завдань), допомагає студентам аналізувати та систематизувати навчальний матеріал, виділяти у ньому основне;

– завдання практичної спрямованості, необхідні для усвідомлення та розуміння тісного зв'язку предмета з життям, основами інших наук, для підготовки до використання педагогічних знань у майбутній професійній діяльності;

– оцінно-аналітичні завдання, що розвивають здатність аналізувати, застосовувати теоретичний матеріал, оцінювати роботу;

– проєктні завдання, що виробляють вміння висувати гіпотези, складати план прийняття рішення, використовувати певні методи дослідження, узагальнювати, робити висновки, оформляти та презентувати результат.

Виконуючи нестандартні завдання, здобувач освіти робить перші кроки в науці, оскільки цей процес є невеликим дослідженням [4].

Освоєння кожної із виокремлених нами педагогічних дисциплін з метою безперервного розвитку дослідницької компетентності здобувачів освіти починалося з оволодіння теоретичними знаннями. Цей процес передбачає сприйняття та відтворення знань, тобто розуміння педагогічних явищ. Головне на цьому етапі – засвоїти і відпрацювати змістову частину знань як систему, що відбиває обрану предметну галузь: знати основні педагогічні поняття і теорії, алгоритми, методи та рекомендації щодо реалізації педагогічних завдань.

Схарактеризуємо процеси формування кожного компонента дослідницької компетентності.

Ціннісно-мотиваційний компонент. З метою створення належного мотиваційного середовища необхідно виробляти позитивне ставлення до предмету, стимулювати активність здобувачів освіти при освоєнні дисципліни. Для цього створювалися ситуації “особистого успіху” на основі вибору певних завдань рівня, створення індивідуальної програми підготовки до лекційних та практичних занять, включення до роботи в малих групах. Інтерес до предмету підтримувався не лише завдяки очним консультаціям, а й за допомогою зворотного зв'язку із застосуванням Інтернет-ресурсів. Здобувачі освіти мали можливість отримати консультації з будь-яких питань on-line, отримати та відправити самостійну роботу з електрон-

ної пошти, отримати рекомендації щодо роботи над помилками [9].

Змістовий компонент. Для підвищення рівня розвитку виконавчих та науково-дослідних компетентностей поряд з алгоритмічним методом навчання використовувався метод логічних міркувань: крім типових, здобувачі освіти розв'язували нестандартні завдання.

Когнітивний компонент. Здобувачам освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти пропонувалося відвідування факультативу, основними завданнями якого є:

– формування уявлення про наукове дослідження як єдину систему, розвиток почуття значущості наукового пошуку;

– розвиток умінь та навичок самостійної дослідницької діяльності, навчання грамотного проведення досліджень та оформлення отриманих результатів;

– розвиток інтересу до освоєння педагогічних дисциплін.

Деякі здобувачі освіти виявили бажання вивчити цей курс самостійно та отримували консультації з питань, що виникають, на додаткових заняттях [13].

Комунікативний компонент. Вироблення комунікативних умінь здійснювалося на основі застосування різноманітних форм і методів аудиторної та самостійної роботи здобувачів освіти: парних і групових взаємодій, що дозволяють обговорювати, сперечатися, доводити свою позицію; спільної та індивідуальної підготовки доповідей, повідомлень, презентацій.

Рефлексивний компонент. У ході розвитку здібностей до аналізу й оцінки власної діяльності здобувачам освіти пропонувалися завдання різного рівня, і навіть оцінно-аналітичні. Крім цього для всіх виділених видів діяльності (теоретичної, моделювальної, проєктивної) та рівнів розвитку структурних елементів був підібраний свій комплекс дидактичних та методичних засобів, що дозволяють підвищувати дослідницьку компетентність. Для тих, хто відчував труднощі при освоєнні педагогічних дисциплін і недостатність запропонованих форм роботи, організовувалися “групи підтримки” [14].

Таким чином, головними педагогічними умовами, необхідними для реалізації індивідуальних дослідницьких інтересів здобувачів вищої освіти та розвитку їх дослідницької компетентності, нами визначені такі:

– створення предметно-просторового розвиваючого середовища, що стимулює розвиток дослідницької компетентності: здобувачам освіти вже на рівні бакалаврату надається можливість вибору форм та способів аудиторної і самостійної нав-

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ БАГАТОРІВНЕВОГО НАВЧАННЯ

чально-дослідницької роботи, рівня складності завдань, теми досліджень; під час викладання використовуються активні й інтерактивні форми навчання; рейтингова оцінка предметних знань, крім індивідуальних, включає групові оцінки та взаємозцінки: рецензування здобувачами освіти робіт один одного, опонування рефератів, проектів, дипломних, проектно-дослідницьких робіт тощо [2; 3];

– використання в освітньому процесі продуктивних методів навчання та комплексу дослідницьких завдань: на доказ, аргументацію, складання структурно-логічних блоків, схем, зворотних завдань, завдань практичної спрямованості, оцінно-аналітичних проектно-технологічних;

– активне застосування інформаційних технологій: можливостей електронних бібліотек та віртуальних лабораторій; наукових, навчальних та інших ресурсів, мережі Internet; систем самоконтролю та підтримки зворотного зв'язку з викладачем для підвищення ефективності самостійної діяльності тощо [6].

У процесі проведення дослідження здійснювався регулярний контроль, спостереження, проміжні та підсумкові зрізи; проведено анкетування і тестування здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, а також опитування здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні. Було складено анкети для з'ясування бажаного рівня навчання, поінформованості про нього, знань про процес виконання дослідницьких завдань.

У ході проведення дослідження спостерігалася позитивна динаміка зміни рівнів розвитку дослідницької компетентності здобувачів освіти за усіма критеріям та комплексною оцінкою. На початку першого курсу елементарний рівень за комплексною характеристикою розвитку дослідницьких компетентностей продемонструвало 76,20 % здобувачів освіти, на базовому – 22,5 % та на високому – 1,30 %. Тоді як на четвертому курсі бакалаврату елементарний рівень був зафіксований у 20,53 % здобувачів вищої освіти, базовий – 64,30 %, високий – 15,17 %. Здобувачі освіти, які продовжили навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти, зазначали, що їм дуже допомогли знання щодо дослідницької роботи, здобуті на бакалавраті.

Висновки. Підготовка фахівців на різних рівнях навчання передбачає вирішення різних дослідницьких завдань. Водночас існує необхідність і можливість розвитку дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти впродовж усього процесу навчання у ЗВО (і в бакалавраті, і в магістратурі, і в аспірантурі). Особливість запропонованого підходу полягає у тому, що здобувачі освіти поетапно, послідовно рухаючись у предметній галузі від теоретичних знань до практики, розвивають дослідницькі вміння та навички. Таке просування забезпечує наступність у розвитку компетент-

ностей різних рівнів і дає змогу уникнути формального підходу до навчання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні проблеми інтелектуальної творчої та пошукової діяльності здобувачів освіти, головними видами якої є дослідницько-експериментальна, винахідницька, конструкторська, раціоналізаторська.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акімова О., Кузнецова О., Одарченко В. Інтегральна компетентність як складник професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 013 Початкова освіта. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. № 11 (5). С. 7–12.
2. Архипова С. Формування дослідницької компетентності майбутніх магістрів із соціальної роботи у процесі професійної підготовки. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. 2018. № 15. URL: <https://pedejournal.cdu.edu.ua/article/view/3043>
3. Вінник М.О., Осипова Н.В., Тарасіч Ю.Г., Савенко А.П. Формування дослідницьких компетентностей студентів спеціальності “Програмна інженерія” на прикладі викладання курсу “Групова динаміка та комунікації”. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu /xmlui/bitstream/handle/>
4. Лучанінова О.П. Сучасні підходи до розвитку дослідницької компетентності магістрів з професійної освіти у процесі підготовки кваліфікаційної роботи. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 5 (206). С. 10–15.
5. Норкіна О.В. Розвиток дослідницької компетентності вчителів математики засобами інформаційно-комунікативних технологій : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2017. 23 с.
6. Овчарук О.В., Товканець О.С., Пінчук О.П., Іванюк І.В., Гриценчук О.О., Трикоз С.В. Організаційно-педагогічні умови використання інформаційно-цифрового середовища закладу загальної середньої освіти. *ІТЛТ*. 2023. Том 95. Вип. 3. С. 41–57.
7. Повідайчик М. Дослідницька компетентність як складова конкурентоспроможності вчителя математики. *Молодь і ринок*. 2024. № 4 (224). С. 33–138.
8. Професійний стандарт за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)” : наказ Міністерства освіти і науки України від 23.12.2020 р. URL: <https://www.me.gov.ua/ascod/List?lang=uk-UA&id=d6a26174-d0fd-406b-9c30-7a4043f04eb5&tag =SistemaOblikuPublichnoiInformatsii&pageNumber=8&ctx=inName&fSort =date&fSdir=desc>
9. Сисоєва С.О. Козак Л.В. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи : навчальний посібник. Київ : ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”. 2016. 156 с.
10. Стандарт вищої освіти України рівень вищої освіти. Другий (магістерський) рівень. Ступінь вищої освіти. Магістр. Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка. Спеціальність 013 Початкова освіта. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/ 08.04.2024/013.Pochatkova.osvita-mahistr-480.vid%2008.04.2024.pdf>

11. Стандарт вищої освіти України рівень вищої освіти. Перший (бакалаврський) рівень. Ступінь вищої освіти. Бакалавр. Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка. Спеціальність 013 Початкова освіта. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/06/07/013-Pochatkova.osvita.dok.filos-525-06.06.2022.pdf>

12. Стандарт вищої освіти України рівень вищої освіти. Третій (науково-освітній) рівень. Ступінь вищої освіти. Доктор філософії. Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка. Спеціальність 013 Початкова освіта. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/06/07/013-Pochatkova.osvita.dok.filos-525-06.06.2022.pdf>

13. Староста В.І., Товканець Г.В. Методологія та методи науково-педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник. Мукачеве, 2015. 64 с.

14. Knowles M.S., Holton E.F. & Swanson R.A. The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development. 6th edition. London; New York : ELSEVIER Butterworth Heinemann, 2005.

15. Manokore K., Tlou F., Mkwelie N., Phuthi N., Shava G. and other. Quality Higher Education for Sustainable Development: The Transition towards Achieving Agenda 2030 Global Goals. International Journal of Latest Research in Humanities and Social Science (IJLRHSS). Vol. 05. Issue 02, 2022. pp. 9–21.

REFERENCES

1. Akimova, O., Kuznetsova, O. & Odarchenko, V. (2023). Integralna kompetentnist yak skladnyk profesiinoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv spetsialnosti 013 Pochatkova osvita [Integral competence as a component of professional training of future specialists in specialty 013 Primary education]. *Education. Innovation. Practice*. No. 11 (5). pp. 7–12. [in Ukrainian].

2. Arkhytova, S. (2018). Formuvannya doslidnytskoi kompetentnosti maibutnykh mahistriv iz sotsialnoi roboty u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of research competence of future masters in social work in the process of professional training]. *Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Pedagogical sciences*. No. 15. Available at: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3043>. [in Ukrainian].

3. Vinnyk, M.O., Osypova, N.V., Tarasich, Yu.H. & Savenko, A.P. Formuvannya doslidnytskykh kompetentnosti studentiv spetsialnosti "Prohramna inzheneriia" na prykladi vykladannia kursu "Hrupova dynamika ta komunikatsii" [Formation of research competences of students majoring in "Software engineering" on the example of teaching the course "Group dynamics and communications"]. Available at: <http://ekhsuir.kspu.edu.xmlui/bitstream/handle/> [in Ukrainian].

4. Luchaninova, O.P. (2023). Suchasni pidkhody do rozvytku doslidnytskoi kompetentnosti mahistriv z profesiinoi osvity u protsesi pidhotovky kvalifikatsiinoi roboty [Modern approaches to the development of research competence of masters in professional education in the process of preparing a qualification paper]. *The image of a modern teacher*. No. 5 (206), pp. 10–15. [in Ukrainian].

5. Norkina, O.V. (2017). Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vchyteliv matematyky zasobamy informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii [Development of research competence of mathematics teachers by means of information

and communication technologies]. Extended abstract of candidate's thesis. Uman, 23 p. [in Ukrainian].

6. Ovcharuk, O.V., Tovkanets, O.S., Pinchuk, O.P., Ivanyyuk, I.V., Hrytsenchuk, O.O. & Trikoz, S.V. (2023). Orhanyzatsiino-pedahohichni umovy vykorystannia informatsiino-syfyrovoho seredovyscha zakladu zahalnoi serednoi osvity [Organizational and pedagogical conditions of using the information and digital environment of a general secondary education institution]. *ITLT*. Vol. 95, Issue 3. pp. 41–57. [in Ukrainian].

7. Povidachyk, M. (2024). Doslidnytska kompetentnist yak skladova konkurentospromozhnosti vchytelia matematyky [Research competence as a component of mathematics teacher competitiveness]. *Youth & market*. No. 4 (224). pp. 133–138. [in Ukrainian].

8. Profesiyni standart za profesiinamy "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoi osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)" (2020). [Professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a diploma of junior specialist)"]. Order of the Ministry of Economy No. 2736 of 12/23/2020. Available at: <https://www.me.gov.ua/ascod/List?lang=uk-UA&id=d6a26174-d0fd-406b-9c30-7a4043f04eb5&tag=SistemaOblikuPublichnoiInformatsii&pageNumber=8&fCtx=inName&fSort=date&fSdir=desc;c>. [in Ukrainian].

9. Sysoieva, S.O. & Kozak, L.V. (2016). Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vykladachiv vyshchoi shkoly: navchalnyi posibnyk [Development of research competence of higher school teachers: study guide]. Kyiv, 156 p. [in Ukrainian].

10. Standart vyshchoi osvity Ukrainy riven vyshchoi osvity Druhyi (mahisterskyi) riven (2024). [Standard of higher education of Ukraine, level of higher education. Second (master's) level. Degree of higher education]. Master's degree Field of knowledge 01 Education / Pedagogy. Specialty 013 Primary education. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/08.04.2024/013.Pochatkova.osvita-mahistr-480.vid%2008.04.2024.pdf> [in Ukrainian].

11. Standart vyshchoi osvity Ukrainy riven vyshchoi osvity. Pershyi (bakalavrskyi) riven (2022). [Standard of higher education of Ukraine, level of higher education. First (bachelor) level]. Degree of higher education. Bachelor. Field of knowledge 01 Education / Pedagogy. Specialty 013 Primary education. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/06/07/013-Pochatkova.osvita.dok.filos-525-06.06.2022.pdf> [in Ukrainian].

12. Standart vyshchoi osvity Ukrainy riven vyshchoi osvity. Tretii (naukovo-osvitnii) riven (2022). [Standard of higher education of Ukraine, level of higher education. Third (scientific and educational) level]. Degree of higher education. Doctor of philosophy. Field of knowledge 01 Education / Pedagogy. Specialty 013 Primary education. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/06/07/013-Pochatkova.osvita.dok.filos-525-06.06.2022.pdf> [in Ukrainian].

13. Starosta, V.I. & Tovkanets, H.V. (2015). Metodolohiia ta metody naukovo-pedahohichnykh doslidzhen: navchalno-metodychnyi posibnyk [Methodology and methods of

ВИСТАВКА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ГАЛУЗІ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ТА ЕТНОДИЗАЙНУ

scientific and pedagogical research: educational and methodological manual]. Mukachevo, 64 p. [in Ukrainian].

14. Knowles, M.S., Holton, E.F. & Swanson, R.A. (2005). *The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*. 6th edition. London; New York: ELSEVIER Butterworth Heinemann. [in English].

15. Manokore, K., Tlou, F., Mkwelie, N., Phuthi, N., Shava, G. and other (2022). Quality Higher Education for Sustainable Development: The Transition towards Achieving Agenda 2030 Global Goals. *International Journal of Latest Research in Humanities and Social Science (IJLRHSS)*. Vol. 05. Issue 02. pp. 9–21. [in English].

Стаття надійшла до редакції 03.07.2024

УДК 378.011.3-051:745/749]:7.09

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.308718>

Леонід Оршанський, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Галина Мельник, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Галина Ліщинська-Кравець, старший викладач кафедри
технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ВИСТАВКА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ГАЛУЗІ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ТА ЕТНОДИЗАЙНУ

Стаття присвячена дослідженню фахових компетенцій майбутніх учителів технологій, які формуються у межах навчальних дисциплін “Декоративно-ужиткове мистецтво” та “Етнодизайн”, зокрема й засобами виставкової діяльності як важливого засобу репрезентації їхніх творчих здібностей. Актуальність дослідження зумовлена сучасними тенденціями трансформації професійних компетенцій цієї педагогічної спеціальності, що широко відображаються як у творчій художньо-трудова діяльності зі створення традиційних і сучасних виробів, так і їх презентації на виставках різного рангу. У статті розглянуто можливості участі студентів у цих спеціалізованих заходах як відвідувачами, так і учасниками, які експонують власноруч створені вироби. Такого роду активність вбачається важливою складовою прикладного аспекту фахової підготовки майбутніх учителів технологій, оскільки значною мірою сприяє систематизації, поглибленню та розширенню набутих ними теоретичних знань у різних галузях – художньому проектуванні, декоративно-ужитковому мистецтві, етнодизайні й ін. Результати дослідження розширюють знання про методичний потенціал виставкових заходів у розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів технологій.

Ключові слова: майбутні вчителі технологій; професійні компетенції; творчі здібності; виставкова діяльність; художнє проектування; декоративно-ужиткове мистецтво; етнодизайн.

Рис. 3. Літ. 15.

Leonid Orshanskyi, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the Technological and Professional Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Halyna Melnyk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Technological and Professional Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Halyna Lishchynska-Kravets, Senior Lecturer of the Technological and
Professional Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

EXHIBITION AS A RESULT OF CREATIVE ACTIVITIES OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS IN DECORATIVE AND APPLIED ARTS AND ETHNIC DESIGN

The article is devoted to the study of the professional competences of future teachers of technology, which are formed within the educational disciplines “Decorative and applied art” and “Ethnodesign”, in particular, the means of exhibition activity as an important means of representing their creative abilities. The relevance of the study is due to the modern trends in the transformation of professional competencies of this pedagogical specialty, which are widely reflected both in the creative artistic work of creating traditional and modern products, as well as their presentation at exhibitions of various ranks. The article considers the possibilities of students’ participation in these specialised events both as visitors and participants who